

Становище

от проф. дпн Румен Иванов Стаматов –

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен

„доктор”

в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки;

професионално направление 3.2. Психология

докторска програма: Педагогическа и възрастова психология

автор: Венелина Стоева Стоева

тема: „Разбирането за тайната и лъжата в юношеска възраст“

1.Общо описание на представените материали

По избор от научното жури съм определен за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Разбирането за тайната и лъжата в юношеска възраст“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Венелина Стоева Стоева – редовен докторант към катедра „Психология”, отчислен с право на защита.

Представеният от Венелина Стоева Стоева комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и чл.36 /1/ от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски”. Той включва всички необходими документи. Докторантката е приложила публикации и учебни материали.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Темата на дисертационното изследване е актуална в научно – изследователски и в практически аспект. Като психологични конструкти тайната и лъжата отразяват опитите за осмисляне на моралното и социалното развитие. В предложеното изследване актуалността е изразена в опита да се постигне едно разширено разбиране

върху разбирането на тайната и лъжата в юношеската възраст. Актуалността на темата се открива особено силно в контекста на търсенето на пътища за подобряването на моралното функциониране.

3. Познаване на проблема

Докторантката се опитва обосновано да постигне целта на дисертационното изследване, както и преследваните задачи със съответните методи на теоретичното и емпиричното изследване. Тайната и лъжата са представени в контекста на социо-емоционалното, когнитивното и моралното развитие. Концептуализирането на тайната и лъжата е осъществено в два плана – интерперсонален и интраперсонален, което открива възможности за по-задълбочено проследяване на ефектите от тайната и лъжата върху аза и върху отношенията на аза с другите. Представеният анализ е задълбочен и е в контекста на теориите на Л. Колбърг, Л. Нучи, Дж. Сметана и Е. Туриел. Разглеждането на тайната и лъжата в различните планове е съчетано с открояване на влиянията на когнициите – изразени чрез прогресивното развитие на способностите за координирането на различните перспективи, на емоциите, индуцирани от преживяването на тези феномени в социалните отношения и на различните мотиви, което конструира едно по-цялостно разбиране на разглежданата тема. Счита за оригинален принос опита за обединяване на социо-когнитивния с мотивационния план, и открояването на различни типове мотиви зад тайната и лъжата. Теоретичният анализ е допълнен с класификация на тайните и лъжите, което осигурява и много по-прецизно разглеждане на разбирането на тези феномени в траекторията на развитието.

Емпиричното изследване очертава измененията в разбирането на тайната и лъжата и на отраженията им върху социалните отношения. Самите изменения в разбирането отразяват прогресивни изменения, изразени в обединяването на различните планове, както и в осъзнаването на позитивните и негативните ефекти от съхраняването / несъхраняването на тайните и лъжите. Измененията в разбирането отразяват и различното отношение към отделните видове тайни и лъжи в контекста на тяхното оправдание и приемане.

4. Методика на изследването

Методиката отразява основния замисъл на изследването и на концептуалното му осмисляне. Самата методика включва набор от кратки истории, в които са представени реални ситуации. Самите истории са конструирани върху основата на варирането на три характеристики: мотивация, ефективност, връзка между степен на близост в отношенията и нанесена вреда. Мотивите, които се откриват зад действията на героите са свързани с:

- изричане на неистинно твърдение, без намерение да се заблуди другия;
- изричане на лъжа заради облагодетелстване с материална вещ;
- изричане на лъжа заради спечелване на благоволение и приятелство;
- изричане на лъжа заради постигане на успех, самоутвърждаване, усещане за значимост;
- изричане на лъжа заради злепоставяне или отнемане предимството на другия;
- изричане на лъжа заради отмъщение, изпитване на завист към другия;

- изричане на благородна лъжа, за да не бъде наранен другия;
- изричане на лъжа заради запазване на тайна.

Мотивите за запазване на тайна следват същата последователност. Методиката съдържа възможности за изследване на емоционалните последици като резултат на разбирането на тайната и лъжата.

Представената методика осигурява обективно интерпретиране на емпиричните данни и постигане на предвидената цел, на задачите, произлизащи от нея и обосноваването на заключенията по отношение на формулираните хипотези.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 172 страници в основния текст, който включва 102 графики и приложение от 43 страници. Структурата включва увод като въведение в изследователската тема, четири глави, изводи, заключение и литература.

Библиографията е със 130 заглавия на български и английски език. Самото изследване е структурирано в две части – теоретична, която представя основните концепции, около които се изгражда изследването и емпирична, която е представена от цели, задачи, хипотези, инструменти на изследването с подробно описание на психометричните характеристики и различните анализи, в контекста на формулираните хипотези. Представените анализи и изводи са представителни за усилията на докторанта и подкрепят верификацията на получените резултати.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

За оценката на едно дисертационно изследване могат да се приемат следните критерии:

- новост – собствен принос при решаването на изследователския проблем;
- научна ерудиция, изразена в обективността и коректността на представените идеи и възгледи при теоретичното разглеждане на темата и при обзора на литературните изследвания както и в подбора на методиките и анализа на емпиричните данни;
- подробно описание на методиките на изследването и на техните психометрични характеристики;
- коректно представяне на емпиричните данни като се използват статистически методи и анализи на резултатите;
- авторски приноси и препоръки, относно използването на резултатите от научните изследвания.

Приносите на Венелина Стоева Стоева са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните положителни моменти:

- Конструиран е многомерен инструмент, чрез който може да бъде проучено разбирането за тайната и лъжата в юношеската възраст.

-Емпирично са установени трансформации в разбирането за тайната и лъжата, изразяващи се в различната степен на придавана значимост на тайната и лъжата от 14-16-годишните към 19-20-годишните изследвани лица.

-Разработен е концептуален модел на разглеждане на разбирането за тайната и лъжата в периода на юношеството. Самия модел представя тайната и лъжата в различни измерения и обединява следните конструкти - интенции, мотиви, последици и характер на отношенията.

-Очертани са особеностите на разбирането на тайната и лъжата, както и на разбирането върху различните тайни и лъжи в юношеска възраст.

Това ми дава основание да отбележа, че изследването има приноси, които могат да намерят израз в съвременните практики насочени към позитивното развитие на децата с РАС и в опитите за разработването на адекватни обучителни програми.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на темата на дисертационния труд са под формата на статии и отговарят на изискванията.

9. Лично участие на докторанта

Венелина Стоева Стоева е бил редовен докторант към катедра „Психология”. Тя е реализирала самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

10. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считаю, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

11. Лични впечатления

Бих искал да отбележа, че Венелина Стоева Стоева притежава задълбочени познания в изследвана област, съчетани с отговорност и с оригинален подход към емпиричното разглеждане на темата за тайната и лъжата, което обогатява разбиранията за социо-моралното развитие.

12. Препоръки за бъдещо използване

Предлагам основния текст на дисертацията да се разшири като се наблегне на влиянието на тайната и лъжата върху развитието на междуличностните отношения в периода на юношеството.

Заклучение

Дисертационният труд показва, че докторантката Венелина Стоева Стоева притежава задълбочени познания по темата на дисертацията. Смятам, че кандидатката отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски”. След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Венелина Стоева Стоева, за което давам и своя утвърдителен вот.

18 09 2016 г.

Рецензент:

/проф. дпн Румен Стаматов/